

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Identifikation

Kommunenr. 475	Kommune Rudkøbing		
Kategori Bebyggelsesmønstre, landskabstyper og lokale udviklingstræk (2)			
Lokalitet Landområdet			
Emne Udskiftningsfigur		Sted Strynø	
Registreringsdato forår 2002	Registrator JEJ/RM	Arkiv nr.	Løbenr. 21

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Sammenfatning

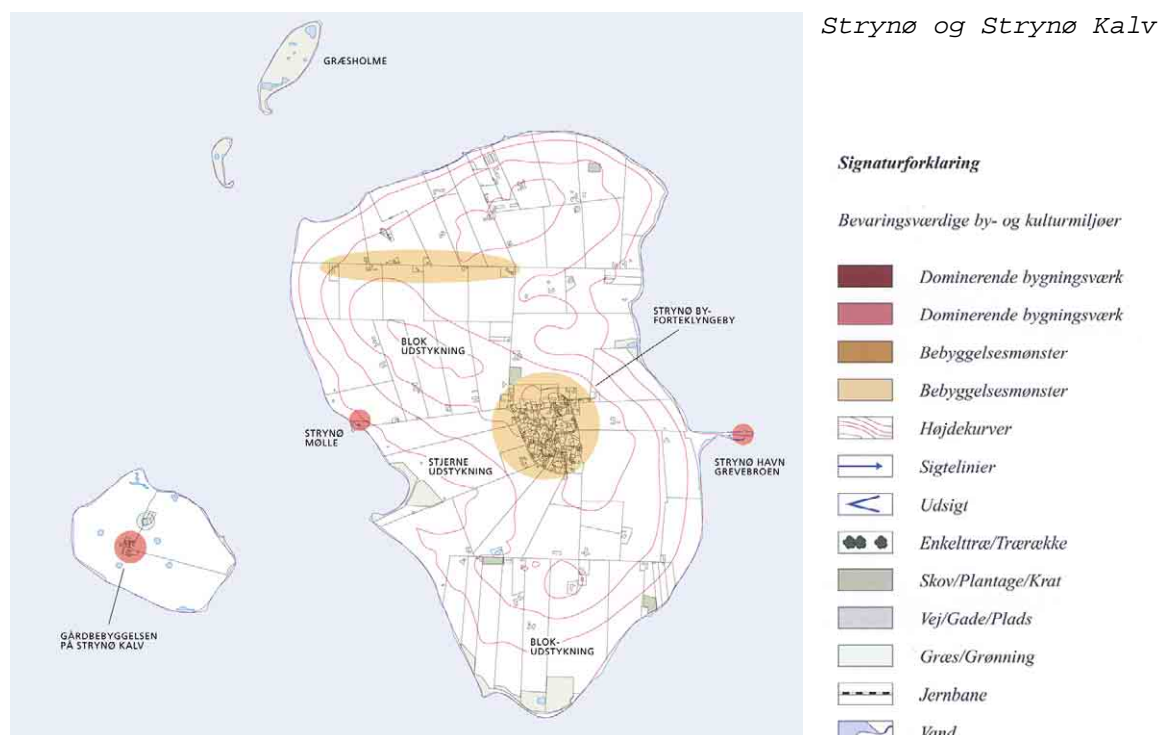
Kommunenr. 475	Kommune Rudkøbing
Emne Udskiftningsfigur	Sted Strynø

Strynø og Strynø Kalv hører til de mest fascinerende og egenartede af øhavets kulturmiljøer. De oprindelige livsbetingelser var landbrug og fiskeri, men med søfartens udvikling i 1800-årene ændredes forholdene i en usædvanlig retning, så det blev muligt at opretholde livet som sømandshusmænd med egne huse i byen.

Strynøs ca. 50 bøndergårde blev egaliseret ved midten af 1700-årene. Opdelingen i to kategorier af ca. 15 større og 35 mindre besiddere videreførtes ved udskiftningen i 1810, og står stadig i øens udskiftningsfigur som et jordfast aftryk af fortiden. Samme forhold gør sig gældende overalt på Langeland og i det øvrige Danmark, men mange steder er den oprindelige matrikelstruktur udvisket og på vej til at udgå af kulturlandskabet på grund af familiebrugets afvikling.

Strynø's udskiftningsfigur fremstår særlig tydelig i terrænet, fordi markskellene er beplantede. Udskiftningsfiguren får således en rumlig udstrækning og fremstår som et stykke landskabsarkitektur.

Strynøs udskiftningsfigur er særdeles velbevaret og danner et samlet kulturmiljø af værdi for Fynsområdet.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

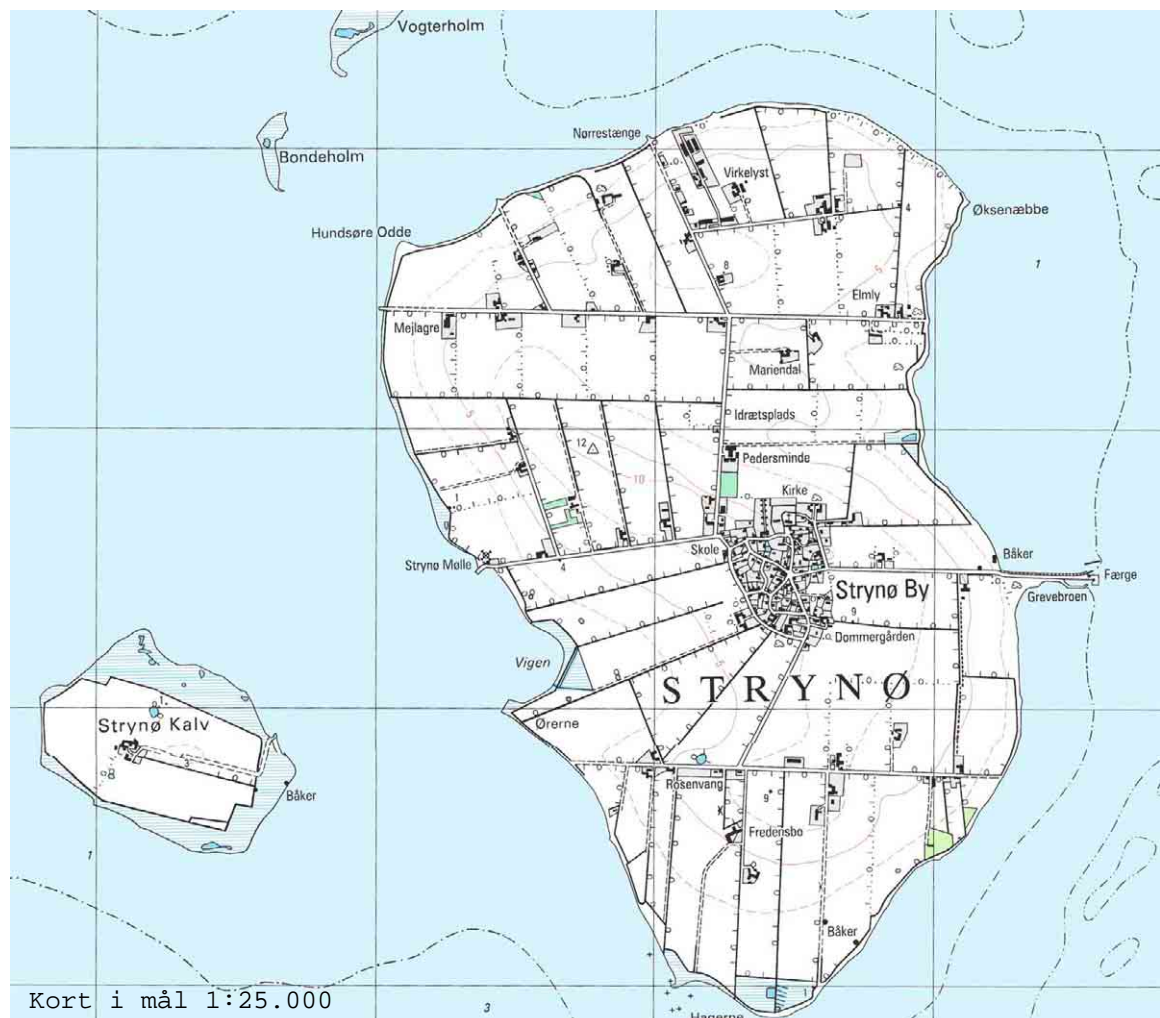
Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Naturgrundlag

Kommunenr. 475	Kommune Rudkøbing
Emne Udskiftningsfigur	Sted Strynø

Strynø er en bred bakke som har fået den nuværende havafgrænsning ved landsenkning gennem de sidste 5000-6000 år. Siden yngre stenalder afslutning ca. 1800 f.Kr. findes ingen større arkæologiske spor efter mennesker, og Strynø med Strynø Kalv blev først atter koloniseret ved overgangen til 1300-årene.

De små øer i øhavet lå hen med græs, krat og mindre skove, og udflytterne havde ikke adgang til gavntræ eller brændsel. Middelalderens udbyggede samfundsstruktur med et udviklet landbrug og et vist mål af vareproduktion og markedsøkonomi gjorde det imidlertid realistisk for små bondefællesskaber at overleve året rundt på øerne i det indre øhav.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Kulturhistorie

Kommunenumr. 475	Kommune Rudkøbing
Emne Udskiftningsfigur	Sted Strynø

Strynø danner et samlet kulturmiljø med en række elementer, der tilsammen afspejler livsbetingelserne gennem mange århundreder. Det oprindelige livsgrundlag var landbrug og fiskeri. Gårde og huse lå samlet i landsbyen på midten af øen. Landsbymarken var opdelt i tre vange og omfattede næsten hele øen, idet kun randområderne og de lave holme blev udnyttet som fællede. Ved udskiftningen i 1810 omstruktureredes det åbne landskab, som blev inddelt i de nu kendte ejendomsblokke og fik de endnu eksisterende veje. Bebyggelsen flyttede i hovedsagen ud i tidsrummet 1830-1860. Hegnslovene fra 1869-1872 satte her som andre steder fart i hegnsplantningerne, men først efter århundredskiftet begyndte markskellene for alvor at blive optrukket af læhegn.

Strynøs udskiftningsfigur står stadig velbevaret, optrukket af enrækkede hegn. På grund af familiebrugets afløsning af stordrift, dvs. ejendomsmæssig centralisering og industrialisering af landbruget, kan det ikke forventes at det vil blive ved med at være økonomisk rentabelt at opretholde de mange skelgrænser og hegn, omend læ er af afgørende betydning for landbrugsdriften. Vedligeholdelse af udskiftningsfiguren fra 1810 kræver derfor beskyttelsesmæssige foranstaltninger.

I 1588 noterede biskop Jacob Madsen i sin visitatsbog: Stryn, en ø, 30 gorde. Frem til midten af 1700-årene voksede antallet af gårde til omkring 50. Formentlig var det udnyttelsen af tangforekomsterne (ålegræs) som fra slutningen af 1600-årene åbnede for et mere intensivt og højere ydende landbrug. Antallet af gårde holdt sig de følgende ca. 200 år.

Opdelingen i to størrelseskategorier af ca. 15 større og 35 mindre gårde videreførtes ved udskiftningen i 1810, som på den måde rummer flere spor af fortiden. Eksistensen af mange små gårde er et udtryk for de rigelige og forskelligartede ressourcer (hav og land) som tillod arealmæssigt små gårde og mange mennesker. Fastfrysningen af gårdstørrelserne fra midten af 1700-årene er et udtryk for en ikke ualmindelig godsejerspolitik over for fæsterne, og det billede videreførtes ved udskiftningen i 1810.

Ved den anvendtes en blanding af stjerne- og blokudskiftning til henholdsvis de større og de mindre gårde, så de sociale forhold også på den måde fik et aftryk på jorden. Stjerneudskiftningen udgik fra landsbyen og optog det meste af øens midterste del, blokudskiftningen lagdes omkring to parallelle veje i nord og syd. Landsbyens 21 huse med jord fik deres lodder udlagt i den nordvestligste del af øen. Af gårdene udflyttede alle de mindre, halvdelen af de større og hovedparten af husene, langt de fleste i tidsrummet 1830-1860.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Strynø vedblev i hovedsagen at være fæstegods under stamhuset Ahlefeldt til o. år 1900. Sammen med de generelt små gårde er den sene overgang til selveje med til at forklare den fastlåste ejendomsstruktur med få udstykninger.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Arkitektur og bebyggelse

Kommunenr. 475	Kommune Rudkøbing	
Emne Udskiftningsfigur		Sted Strynø

Strynø's udskiftningsgfigur fremstår særlig tydelig i terrænet, fordi markskellene er beplantede. Udskiftningsfiguren får således en rumlig udstrækning og fremstår som et stykke landskabsarkitektur.

Strynø Brovej med en markant grøn væg langs markskellet mod nord. Hegnet er tilplantet med selje-røn - her fotograferet i juni, hvor rønnen bærer hvide blomsterklaser.